

MIESIĄC (1503) *sb m*

e jasne.

WN (i A) sg: -ąc (379), -ąc (2); -ąc : -ąc Mącz (14:2).

sg N miesiąc (218). ◇ G miesiąca (572). ◇ D miesiącowi (12) [w znac. 2.], miesiącu (1) [w znac. 2.] LudWież. ◇ A miesiąc (162). ◇ I miesiącem (22); -em (1), -(e)m (21). ◇ L miesiącu (30). ◇ V miesiąc (4) WróbŻółt, RejPs, BibRadz, BielKron, miesiącu (3) BudBib, SkarŻyw, KochSz. ◇ pl N miesiące (15), miesiąca (1) [może błqd] Mącz 502b. ◇ G miesięcy (264) [w tym: w znac. 1. z liczebnikiem (240), bez liczebnika (23), w znac. 2. bez liczebnika (1)], miesiąców (24) [w tym: w znac. 1. z liczebnikiem (5), bez liczebnika (6), w znac. 2. bez liczebnika (9), w znac. 3. bez liczebnika (4)]; w znac. 1. z liczebnikiem: -ów BierEz; -y:-ów Murm (1:1), FalZioł (1:1), Diar (1:1), RejAp (8:1); bez liczebnika: -ów LubPs, Mącz (2), LeopPrzep; -y: -ów BielKron (7:2); w znac. 2.: -y WujNT; -ów Leop, BibRadz, RejPos, KuczKat, BudBib (4), SkarKaz; w znac. 3.: -ów SienLek (4); -ów (2), -(o)w (22). ◇ D miesiąc(o)m (4). ◇ A miesiące (119). ◇ I miesiącami (3) BudBib (2), LatHar, miesiącami (2) OpecŻyw, Mącz, miesięcy (1) SkarŻyw. ◇ L miesiącach (15), miesiąc(o)ch (2) Diar, BibRadz; -ach (8), -äch (2); -ach :-äch SarnStat (5:2). ◇ du G (cum nm) miesiącu (4) UstPraw E3v, BielKron 58v, 211v, 422v. ◇ A (cum nm) miesiąca (22) OpecŻyw 28, FalZioł V 36, Leop Apoc 13/5, BielKron 51, 166v, 174, 174v, 176, 181, 182, 184, 268, 361v, 399, 436, Mącz 216d, HistRzym 15v, WujNT 103, 864, Apoc 13/5, s. 869, SarnStat 372. ◇ L (cum nm) miesiącu (3) BielKron 94v, 361, 410v.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI–XIX w.

1. *Jednostka czasu stanowiąca dwunastą część roku i licząca od 28 do 31 dni; mensis Murm, Mymer¹, BartBydg, Mymer², Mącz, Calep, Cn (1168) : Mensis. Ein monat. Myeffyąc. Murm 8; Mymer² 2; Mącz 216d; Calep 653a.*

W połączeniu z liczebnikiem porządkowym (1): adventat decimus mensis, Przibliża fie dziefiąty miefiąc. Mącz 481b.

a. *Miesiąc kalendarzowy, okres od pierwszej do ostatniego dnia takiej jednostki, noszący swoją nazwę (562) : BierEz M2; OpecŻyw 86v; FalZioł V 46, 49 źp; BielŻyw 17 [2 r.]; LudWież B2v; BibRadz I 71b marg, 1.Mach 1/62; vrodził fie fyn Krolowi Zygmuntowi pierwłzego dnia miefiącá Sierpniá/ [...] ktore^{mv} imię dano Zygmunt wtory/ á Cefárłkie przydano Augułtus od miefiącá/ bo ten miefiąc zowá Augułtus po Láćinie BielKron 418v, 30, 101 [2 r.], 131, 131v, 418v; Calendae, Pierwy dzień káźdego miefiącá. Mącz 31c, 27b, 31c, 164c, 178b, 486c; BudBib c, Ex 12/2 [3 r.], 1.Par 27/1, Esth 9/22; SkarŻyw 257; KochPhaen 12; Idus — Wpołi przedzielenie miefiącá. Calep 500b; LatHar + +7; Niech łtoią á wybáwią ćię wiefzczkowie twoi niebiełcy/ co pátrzą ná gwiazdy/ ráchuiá miefiące/ ábyć przyłzłe rzeczy opowiedzieli. SkarKaz 518b; Ten rok cny rodzićielu/ łtánał w wielkie tobie Miefiące; y łzczęłliwych dni przydáły łobie. SapEpit B3.*

W połączeniu z nazwą [w tym: miesiąc + nazwa (44), nazwa + miesiąc (9)] (53): OpecŻyw 86v; MAy miefiąc/ niektorim niemocznym przygodny ku zdrowiu iest / ale niektorim nicz. FalZioł V 47, V 93v; HistAl I4; BibRadz I 263c marg; BielKron 147, 148, 237v, 418v, 460v; Iulius etiam dicitur mensis, Lipiec miefiąc. Mącz 177c, 20d, 79a, 88c, 205a, 210c, 445d; Awiw miefiąc/ my iy zowiemy

kwietniem. *BudBib* I 49d marg, I 187a marg, 266c marg; *SkarŻyw* 1, 108, 126, 187, [282] (13); *StryjKron* 345. Cf »miesiąc cały«, »koniec miesiąca«, »przodek miesiąca«.

W połączeniu z liczebnikiem porządkowym [w tym: jako nazwa (5); miesiąc + liczebnik (5), liczebnik + miesiąc (2)] (7): *LudWieś* B3; Gdy tedy przyźedł Mieściac fiodmy [...] zebráli fię fpołu do Ieruzálem. *BibRadz* 1.*Esdr* 3/1, *Gen* 8/5; *BudBib* 1.*Par* 27/4, 1.*Esdr* 3/1, *Esth* 3/13; *SkarŻyw* 1.

W połączeniu z rokiem lub dniem pełniącym funkcję datowania [zawsze w połączeniu z nazwą] (6): *MetrKor* 46/47v; *BielKron* 413; áby wygładzono/ pomordowano/ y wytrácono wśzytki Iudy/ [...] á to iednegoż dnia/ to ieft dnia trzynaftego w mieściacu dwunaftym ktory ieft Adar *BudBib* *Esth* 3/13; Ná drugi Rok 1448. ná fchodzie Mieściacá Máia/ [...] złożył Siem Krol Kázimirz *StryjKron* 611, 677; *LatHar* +11.

W połączeniach szeregowych (5): Rozwiązani fá tedy oni cztere y Aniołowie zgotowani ná godzinę/ y ná dzień/ y ná mieściac/ y ná rok/ áby pomordowali trzeciá część ludzi. *BibRadz* *Apoc* 9/15; *RejAp* 81, 82v; noc y dzień/ fłońce/ y kfiężyc [!]/ látá/ mieściace/ y dni/ ty mogą być wiecznymi nazwane/ iż fie od ftworzenia swiátá nie odmieniaią *CzechRozm* 84; *WujNT* *Apoc* 9/15.

Wyrażenia: »co miesiąc« (4): ZAś fynowie Izráelowi wedle liczby ich/ [...] służyli krolowi wedle fprawy wśzech odmian/ przychodzących j odchodzących co mieściac [per singulos menses] wedle wśzech mieściacy przez rok *BudBib* 1.*Par* 27/1.

»dwanaście miesięcy (a. miesięcy)« – *duodecim menses* *Murm* [szyk 4:2] (6): *BierEz* G3; *Murm* 9; O przyrodzeniu/ A fpofohu dwanaście mieściaczow *FalZioł* V 45v; [Tales] rok rozmierzył ná 360 dni/ áczkolwiek iuż [Grecy] mieli dwanaście mieściacy w obyczáiu záchowáwac *BielKron* 121v; *LatHar* [+ 12]v, ++7.

»koniec, ostateczne dni, ostatek, schod miesiąca« [w tym: w połączeniu z nazwą (14)] [szyk 17:1] (12:2:2:2): *MetrKor* 46/47v; *LibLeg* 11/64; B2v; Przyiechał tedy do Spiry Cefarz ná Syem ná ofthátku mieściacá Lipcá *BielKron* 221, 235, 399v, 408, 412v, 413, 463; poczną fye práwie fktki złączenia práwie wśzytkich Plánetow ktore będąie przedtym cztery láthá w Skopie w Známieniu niebieskim ná końcu Mieściacá Márcá á ná początku Kwietniá *LeovPrzep* H3v, B3v, C2v, E3v; *StryjKron* 611, 677, 737; *LatHar* +11.

»przodek, początek miesiąca« [w połączeniu z nazwą] (3:1): Cefarz ná przodku mieściacá Stycznia wyiechał z Belgiki do Rátyzbony *BielKron* 210v, 215, 226v; Bochdan Woiewodá Wołofki [...] do Podolńkich y Ruńkich Ziem ná początku Mieściacá Lipcá zwielkim wo yfkiem wtárgnął był *StryjKron* 717.

»miesiąc wszystek, cały« [w tym: wszystek cały (1); w połączeniu z nazwą (1)] [szyk 2:2] (3:2): Przeto ten wśzytek mieściacz będzie miefzany od wiatrow y od fniegu *LudWieś* Bv, B2, B3; *SkarKaz* 382a.

αα. W funkcji przysłówka (449) :

»[którego] miesiąca« (418): Ieftli tego mieściacza grzmi/ wielkie wiatry, żizność zboża, á fwar między ludzmi: znamienue. *FalZioł* V 48v, V 45v [2 r.], 46, 46v, 47, 48 [3 r.] (14); *LudWieś* Bv, B2v; *BielKron* 131v, 150v, 418v; Februarius, Luty/ też tego Mieściacá takowe Ceremonie á obrzędy s ogniem bywały. *Mącz* 120c; *SienLek* 42v; *BudBib* *Lev* 16/29, 25/9, *Num* 10/11, 33/38, *Ier* 52/4 (8); *SkarŻyw* 257.

~ W połączeniu z nazwą [w tym: *miesiąc* + *nazwa* (247), *nazwa* + *miesiąc* (33)] (280): STycznia miefiąca: Małz dobre wino pić niż krew pułzczać będziefz *FalZioł* V 45v, I 64a, II 16c, IV 50c, V 46 [2 r.], 46v (15); miefiącą Sirpniá poczęli iechác przez wielkie palenie flońcá. *HistAl* H4; *Leop* 2.*Mach* 1/9; *BibRadz* Ex 23/15; *BielKron* 93, 111v, 131, 170, 171 (60); Lupercalia, Świętá które ná tym mieyfcu bywáli trzimány miefiącą lutego ku czći bogowi Pan. *Mącz* 200b, 19b, 27b, 31c, 78b, 245a; *LeovPrzep* C3, C3v, E3; *BudBib* Ex 34/18 [2 r.]; *SkarŻyw* 142; *StryjKron* 145, 627, 647, 667, 717; *LatHar* 124. Cf W połączeniu z rokiem i (lub) dniem pełniącym funkcję datowania.

W połączeniu z liczebnikiem porządkowym jako nazwą [w tym: *miesiąc* + *liczebnik* (56), *liczebnik* + *miesiąc* (25)] (34): Gdyście pościli y plákáli miefiącą piątego y fiódmeo przeż ty fiédmdziefiąt lat/ izażecie wy mnie pościli? *BibRadz* Zach 7/5, 4.*Reg* 25/25, Zach 7/3, I 476a marg [2 r.]; *BielKron* 77, 116; Ci fá (lepak) ktorzy przełzi Iordan miefiącą pierwego *BudBib* 1.*Par* 12/15, 1.*Par* 27/3, *Ier* 36/22, 41/1, I 450a marg; *BudNT* F8v marg; *CzechRozm* 100; *WujNT* 504 [3 r.]. Cf W połączeniu z rokiem i (lub) dniem pełniącym funkcję datowania.

W połączeniu z rokiem i (lub) dniem pełniącym funkcję datowania [w tym: w połączeniu z nazwą (434), w połączeniu z liczebnikiem porządkowym jako nazwą (54)] (275): *OpecŻyw* 86v; *MetrKor* 46/118, 175v; *FalZioł* V 45v, 46 [2 r.], 46v, 47v; Datum wkrakowye na walnym Seymye Lyata bozego Thifyancz Pyączseth, trzidziefte⁸⁰ y dziewyąthe⁸⁰ Myefyancza Luthe⁸⁰ dziesyątheo dnya *LibLeg* 6/80; Rołkazalyfmy [...] Bernatowy Pretwyczowy starołcze Barłkie^{mv} y ynłchim, abi ony viyachaly na dzien pyetnafti myefyacza Septembra *LibLeg* 11/23v, 6/160v, 8/26v, 10/98v, 113v, 147 (20); *RejKup kt*; *KromRozm II* x3; *RejWiz* A8v; wełli w zamek trzećiego y dwudzieftego dnia/ wthorego miefiącą/ roku fethnego fiédmdziefiątnego pierwfłego *Leop* 1.*Mach* 13/51, *Zach* 1/1, 7, 2.*Mach* 1/18, 3.*Mach* 6/35 [3 r.]; *BibRadz* *3, *Gen* 7/11 [2 r.], 8/4, 5, 13 (37); A thák tegoż roku miefiącą Lutego dnia 12. fyn Nortumbryułow Gwilfordus/ y z żoną Ioánną byli poścínani *BielKron* 238, 4v, 30, 31, 35v, 36 (104); *Mącz* 102b, 112d; *SarnUzn* A3v; *LeovPrzep* B3v, C4; *BudBib* c4, *Ex* 12/3, 6, 16/1, *Lev* 16/29 (40); *BudBibKaw* A4; *StryjWjaz* Bv; Drukowano w Losku [...] Przez Ianá Kárcaná z Wieliczki/ Miefiącą Páždzierniká. Roku od národzenia Syná Bożego/ 1577. *ModrzBaz kt*; *ModrzBazBud* ¶6v; *SkarJedn* 294; Bonifacyułz wtory Papielz w Rzymie/ ná nawięftzym rynku/ kościoł imieniem świętego Michála poświęcił 29. dnia/ miefiącą Wrześniá *SkarŻyw* 422, 575 marg; *StryjKron* 205, 240, 308, 315, 542 (15); *KlonŻal kt*; *WerGość* 205, 228; *WerKaz* 277; *SarnStat* 15, 56, 112, 185, 211 (24); *VotSzl* Ev [3 r.]; *CiekPotr ktv*. ~

»[który] miesiąc (A)« [z liczebnikiem porządkowym jako nazwą] (1): iż w pirwfzy miefiąc pirwfe wołfko ciągnęło s krolem przeciw nieprzyacielom [...]/ drugi miefiąc drugie wołfko tákież *BielKron* 74v.

Wyrażenia przyimkowe: »na [który] miesiąc« (10): [dwor Dawidow] miał XII wołfk/ [...] kázde wołfko z nich było ná fwoy miefiąc gotowo *BielKron* 74.~

W połączeniu z liczebnikiem porządkowym jako nazwą [w tym: *miesiąc* + *liczebnik* (8), *liczebnik* + *miesiąc* (1)] (9): Náđ pierwfzą odmiáną ná miefiąc pierwfzy (był) Iáłzowehám fyn Záwdyelow *BudBib* 1.*Par* 27/2, 1.*Par* 27/5, 7, 8, 9, 10 (9).

~

»na [który] miesiąc« = *w którym miesiącu (10)*: Miał król Sólomon XII przełożonych nąd wżytkim ludem Izraélkim/ ktorzy ná fwe miefiące z oóobná dawáli potrzeby krolowi *BielKron* 76v.~

Wyrażenie: »na każdy miesiąc« = *per menses singulos Vulg; per mensem unumquemque PolAnt (9)*: było drzewo żywotne/ kthore przynofiło dwánaście owocow: ná káždy miefiąc rodząc owoc fwoy *Leop Apoc* 22/2; *BibRadz Apoc* 22/2; *RejAp* 187v, 188 [2 r.]; *ReszHoz* 122; *ReszList* 164; *WujNT Apoc* 22 arg, 2.

~

»na każdy miesiąc« = *z miesiąca na miesiąc (1)*: A ták ci fię oni obchodzili z Izraélczyki/ ktorzy fię iedno ná káždy miefiąc [*in omni mense Vulg*] vkazáli w miefcie. *BibRadz 1.Mach* 1/61.

»przez miesiąc« (2): Wthory przyuyley wzyła od czału narodzenya od kfyżyczca september pałdzyernyka ktory fluzyl yey narodzenyu a to yłz przełz then myefyącz zydouye fzwyaczyły *PatKaz III* 113v.

~ *Wyrażenie*: »przez dwanaście miesięcy« (1): O pogodzio y theż Niepogodzie przez 12, Miefięci do czałego Roku. *LudWieś B.* ~

»w miesiąc« (3): *BielKron* 418v; Bo też iuż lámá ftárość w wieczor y z záránku/ Vftáwiczná bolefcia była bez przelátanku. Doganiáiąc do krefu vbogiego ftárcá/ Ládá w miefiąc popadłzy nie czekáiąc Márcá. *HistLan E.*

~ *W połączeniu z liczebnikiem porządkowym jako nazwą (1)*: ták iż w pirwży miefiąc pirwże woýko ciągnęło s krolm przeciw nieprzyiacielom *BielKron* 74v. ~

»w [którym] miesiącu« = *w ciągu miesiąca (4)*: iefli w oštátnich Miefiącach żywotá dokona/ niech ma wżyftko. *SarnStat* 191, 193.

~ *W połączeniu z liczebnikiem głównym [liczebnik + miesiąc] (2)*: A iefli we trzech wtórych Miefiącach [*in tribus secundis mensibus JanStat* 206] [*mający beneficium*] zéydzie/ niech ma połowicę [*wszystkich dochodów*] *SarnStat* 191, 191. ~

b. *Okres około 30 dni liczony od jakiegokolwiek daty (585)*: Kiedy przeminie miefiąc/ rołprzedamy thowáry *Leop Am* 8/ 5; Woiowáli w ten czás dłużej niż miefiąc *BielKron* 416v, 5v; *Mącz* 502b; *RejAp* 90, 108; *SarnStat* 520.

miesiąc czego (2): Rozliczyłes miefiące poczęcia ich/ á zwiedziałes czás rodzenia ich? *Leop Iob* 39/2; *RejPos* 270.

[ile] *miesiący do czego (1)*: ij záli wy nie mowicie ijże iefłcze czterzy miefiące do żniwa? *OpecŻyw* 50v.

miesiąc przed czym (1): iż od niego będą zábići miefiąc przed tym niżli łam Antychriřt zginie. *WujNT* 864.

Ze zdaniem czasowym (3): *OpecŻyw* 10v; *ArtKanc* A5; Teraz iuż łzofly miefiąc/ iák iá zowá płodną *SiebRozmyśl* F3.

W połączeniu z liczebnikiem głównym [w tym: liczebnik + miesiąc (32), miesiąc + liczebnik (6)] (38): *OpecŻyw* 10v, 50v; *Murm* 8, 9 [3 r.]; *Mymer*¹ 5; *BartBydg* 142b; *KłosAlg* G2 [2 r.]; *Mymer*² 4; *BibRadz* I 418c marg, *Ioann* 4/35; *BielKron* 148v, 149, 187v, 217; Menstruum spacium, Ieden miefiąc. *Mącz* 216d, 216d, 326a, 342c, 389d; *LeovPrzep* H4v [2 r.]; *RejAp* 80v, 90v; *BudNT Ioann* 4/35; *CzechRozm*

141v; Czas rozładzenia y kończenia káždey spráwy/ ktoraby do tych łędziow przychodził/ niechby był trzy mieśiące. *ModrzBaz* 92v, 92v, 133v; *Calep* 975a; *WujNT przedm* 32, *Ioann* 4/35; *SarnStat* 193, 520, 777, 778.

W połączeniu z liczebnikiem porządkowym [w tym: o cięży (9); liczebnik + miesiąc (6), miesiąc + liczebnik (4)] (10): *OpecŻyw* 8v, 14; PO[polithy á zwyczajny czas złączenia: iefth dziewiąty mieśiącz. *FalZioł* V 16a, V 30; gdy iuż wlfyftko wypełniono co ku przybraniu niewieściemu przyfluffáto/ náftawał dwunafty mieśiącz *Leop Esth* 2/12; *RejPos* 270; *SiebRozmyśl* F3. Cf *Fraza*.

W połączeniu szeregowym (1): Wyidzie dzień/ y drugi/ y trzeci/ wyidzie thydzień/ y drugi/ mieśiącz/ kilká/ aż rok *GórnDworz* R2.

W charakterystycznych połączeniach: bliski miesiąc, krotki (2), przeszły; dłużej niż miesiąc; nastaje miesiąc, przeminie (kazać przeminąć mieśiącom) (2), przybliża się, wynidzie (wyście mieśiąca) (3).

Fraza: »miesiąc [który] jest [komu]« [o cięży] (3): *BudNT Luc* 1/32[36]; *ArtKanc* A5; á ten miesiąc fzofty iefť oney[mensis sextus est illi] którą zową niepłodną *WujNT Luc* 1/36.

Wyrażenia: »co miesiąc« (3): która to wilgotność iefli co miesiąc precz wyniść niemoże/ wżyfťki choroby [...] przydác fye iém mogą. *Oczko* 15v; *SkarŻyw* 183; *KlonWor* 76.

»[który] miesiąc temu« (1): Elzbieta przyrodzoná twá/ w fťarofciz fwe poczęła fyna/ a iuż temu ffofti mieśiącz *OpecŻyw* 8v.

[Zestawienie: żart. (?) »miesiąc lizak« = miodowy miesiąc: [postanowiwszy się w stadle] z małżonką fwą w wielkiey krotochwili żył/ iákoby iuż ine towarzysťwá opuścić miał. Ale miesiąc lizak niedługo mu domá świecił/ obaczywży páníá fwą brzemienná/ [...] ocnął w nim nálog pierwfzy/ iáł się zás fwey družyny. *HistFort* 13.]

Szeregi: »lata ani (i) mieśiące« (2): *RejAp* 22v; kościá mu Troia w gárle ftoi/ Drugich lat dzieśiąci fie y mieśięcy boi *GórnTroas* 41. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»miesiąc i tydzień« (1): Potym lichwę co miesiąc y co tydzień bierze *KlonWor* 76. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

αα. W funkcji przysłówka (484) :

»[którego] mieśiąca« = w którym mieśiącu (21): (Iáko) łośica przywyklá pufzczý/ wedle chęci duŕze fwey/ [...] oddycha biegaiąc/ kto iá záhámuie? wżyťcy fzukáicy iey nie vftána/ mieśiącá fwe⁸⁰ zaydá iá (*marg*) To iefť. Kiedy fię ma ozrzebić. (–) *BudBib Ier* 2/24.

~ W połączeniu z liczebnikiem głównym (1): anie zapłacielo się im było iednego M^{iesi}áca zdradzieli *ActReg* 8.

W połączeniu z liczebnikiem porządkowym [liczebnik + miesiąc (18), miesiąc + liczebnik (1)] (19): *FalZioł* V 29v; dla tżego Wtory Klemens skoro wżedł ná papieftwo/ dziewiątego mieśiącá iefť otruty? *KrowObr* 38; thám niewiáfty [...] olmego mieśiącá rodzą *BielKron* 8v, 159v, 173v, 198v, 201, 204v (10); *BudBib* 4.Esdr 16/39; *ModrzBaz* 92v; *SkarŻyw* 311; národził fię z Krolowey Zophiey Syn Władifław z wielką rádościá oycowfką á czwartego aż Mieśiącá ochrzczony był *StryjKron* 557; *WujNT Luc* 1/26; *KlonWor* 63. Cf »[którego] mieśiąca potym«.

Wyrażenie: »[którego] mieśiąca potym« (1): aż potym Cefarz Honoryus obudwu z Rzymá wygnáł y ledwie tego Bonifácyufá fiodmego mieśiącá potym Papieżem w Rzymie vtzynył. *KrowObr* 28v. ~

»[którego] miesiąca« = *po upływie ilu miesięcy (6)*:

~ *miesiąca [którego] czego (1)*: Mieściąc trzeciego wyścia z Egiptu/ przyźli pod gorę Syná [*lege*: Synaj] *BielKron* 32.

[*którego*] *miesiąca od czego (1)*: [*św. Augustyn*] vmárł w obegnaniu od Wándálitow siódmego mieściąc od oblężenia. *BielKron* 270.

miesiąca [którego] po czym (2): *BibRadz Ex* 19/1; Zábity 1296. siódmego ábo ósmego mieściąc po przyętym krolestwie *KlonKr* D4v.

Wyrażenia »jednego miesiąca« = *w ciągu miesiąca; in mense uno Vulg, PolAnt (2)*: Potym wyciąłem trzech Pásterzow iednego Mieściąc *Leop Zach* 11/8; *BudBib Zach* 11/8. ~

»miesiąc« (A) = *przez miesiąc; mense Vulg (260)*: Napełnić śklenicę kwieciami [...] / potym poštawić na mieścze wilgotne [...] niechay thak śthogij mieściąc albo dwa *FalZioł* II 2a; *BielKron* 88, 400v; *StryjKron* 416.

~ *W połączeniu z liczebnikiem głównym [liczebnik + miesiąc (190), miesiąc + liczebnik (45)] (235)*: *MA*tuchno moia milá dziękuieć tobie iuż iżesz mie dziewięć miesięcy w śwym żywocie nośła *OpecŻyw* 88, [80], 147v, 179; *PatKaz I* 14; *PatKaz II* 39, 40, 41v, 42, 53v (10); *KłosAlg* G, Gv [2 r.], G4 [2 r.], G4v [2 r.], H; Ci sędziowie nie mają dłużej być in magistratu jedno sześć miesięcy *Diar* 97; *BibRadz 2.Par* 36/2; Ziemiá w Krolestwie Senege bárzo płodna: ále tam deśzcz dziewięć miesięcy nie bywa *BielKron* 450v, 5, 21v, 51, 70, 73v (50); *Solstitialis morbus*, Chorobá pułrocznia która íżeć miesięcy trwa. *Mącz* 398d, 401c, 464d; *GórnDworz* Z7; *HistRzym* 15v; *RejZwierc* 204v; *BudBib 3.Reg* 11/16, 2.Par 36/2, 3.Esdr 1/34, 4.Esdr 4/39 [40]; *BudNT Apoc* 11 /2, 13/5; *CzechRozm* 32v, 156v, 165v; *ModrzBaz* 133v; *SkarŻyw* 392 [2 r.] 473, 478 marg; *StryjKron* 637; *CzechEp* 310; *LatHar* 528; *WujNT Luc* 1/56, Act 7/20, 20/3, *Hebr* 11/23, *Apoc* 9/5 (8); *Ie⁸⁰* M. Król dowiedziawízy fie/ gniewał fie nań więcý niż dwa Mieściąc *SarnStat* 372, 209; *SkarKaz* 577b, 580a; *CiekPotr* 43. *Cf* *W* połączenia z latami i (lub) dniami.

W połączeniu z latami i (lub) dniami [*w tym: w połączeniu z liczebnikiem głównym (124)*] (129): *HistAl* L3; W ómi lát był Ioáchin kiedy krolowác počzął/ á krolował w Ieruzálem trzy mieściące y dzieścię dni. *Leop 2.Par* 36/9; *UstPraw* G4v; Trwálá walká Troiáńka z Greki dzieścię lat ósm mieściący y dwánaście dni *BielKron* 60v, 67v, 84v, 89, 131, 144v (115); *BudNT Act* 18/11, *Iac* 5/17; Bo tylo dwie lećie y trzy mieściące z łobą mięźkáli/ od roku iufz czyśtości śluząc *SkarŻyw* [223]; *StryjKron* 5; *LatHar* 679; *WujNT Act* 18/11, *Iac* 5/17; *SarnStat* 689, 690, 777; *KlonKr* E3v.

Wyrażenia: »cały miesiąc« [*szyk 5:3*] (8): Weźmi leliowych kwiatkow ze cztury garści/ włoż ie do kwarty dobrego wina á wyłtaw na ślónce ífzy ítało czały mieściąc naślónczu *FalZioł* I 76d; *MurzHist* D4v; Przetho wam da Pan mięśá byście iedli nie ieden dzień/ áni dwa/ áni pięć/ áni dzieścię/ ábo dwádzieściá/ ále cały mieściąc *Leop Num* 11/20; *BibRadz Judith* 3/13[15]; *BielKron* 165, 211v; *SkarŻyw* 484; *SarnStat* 496.

»kil(k)o (a. kilka) miesięcy (a. miesięcy)« (8): *BielKron* 198, 202, 202v, 420, 455v; Aliquot menses transmittere in specu, Kilká mieściąców przetrwác w yákiey yáskiniey. *Mącz* 227c; *StryjKron* 557; *LatHar* 679.

»miesiąc ruski« = *bardzo długo* (1): V dworu też zaś wytrwałz miesiąc Rułki/ Niżli przybiją ná drzwi reieltr Prułki. *KlonFlis* H3v. ~

»[który] miesiąc« (A) = *po upływie ilu miesięcy, za ile miesięcy* (1): Profzę cie wywiedz go fwą mądrością z tey łodzi/ á ia ciebie od kurwogołpodarzá drugi miesiąc wykupię. *HistRzym* 23.

»miesiącem« = *przez miesiąc* (1): A ktoby przed tem vybicziem miefiączem wdzierzeniv onego ymienia byl, [...] [urząd] vedlia tego na obiedvie łtronie roładek łprawiedliwy vczynicz ma *ComCrac* 19v.

Wyrażenia przyimkowe: »do miesiąca« = *na miesiąc* (11): Obegnńncy máiąc tę nádzieię/ iż ich rátuia/ wzięli przymierze [!] do miefiącá *BielKron* 252, 40.

~ W połączeniu z liczebnikiem głównym [liczebnik + miesiąc] (9): *UstPraw* E3v; *BielKron* 58v [2 r.] [211]v; *ActReg* 156; WOiewodá náłz onéy źiemie/ temu vćiekáiącemu może dáć gléyt do dwu Mieśięcy *SarnStat* 242, 156. Cf W połączeniu z latami.

W połączeniu z latami [z liczebnikiem głównym] (2): *BielKron* 395v; iest wSiedmigrodzkiej Ziemi prawo, ze Testamenty nie wazą, iedno do Roku atrzech miesięcy *ActReg* 60. ~

»do miesiąca« = *przez miesiąc* (1):

~ W połączeniu z latami (1): było wiele wdow zá dni Eliałzowych w Izraėlu/ gdy było zámknione niebo do trzech lat y łześci mieśięcy *WujNT Luc* 4/25. ~

»od [ilu] miesięcy« (2): od wiela go mieśięcy/ przed Mełfyalzá náłzego Pána Iezulá poczęciem/ w żywoćie nošila. *LatHar* 326.

~ W połączeniu z liczebnikiem głównym (1): Oto y Elzbieta w łtárości łwey [...] iuz też od łześci miefięcy dźiatkami záłzła. *CzechRozm* 161. ~

»na miesiąc« = *infra mensem* *JanStat* (22): *KłosAlg* Gv, G2; Chodzi też v nich kiedy trzeba połpolity człowiek ku potrzebie woienney/ ták oracz/ niewolnik/ iáko y rzemiełnik/ máiąc káždy plát náznáczony łwoy ná miefiąc. *BielKron* 260; *Mącz* 394b; *HistRzym* 21v; *ReszList* 167; *ActReg* 4v, 23, 64; *Calep* 180b, 303a; á ten [bankierz] od grzywny nie więcý ná miesiąc będzie lichwy wyciągał/ ieno ieden grołz. *SarnStat* 205.

~ W połączeniu z liczebnikiem głównym [liczebnik + miesiąc] (7): *Diar* 97; *BielKron* 444v, 452v; Demensum, Obrok/ Wydzielona żywność ná yeden miefiąc. *Mącz* 219d, 216d; *StryjKron* 577; Ná trzy mieśiące miey łpiże przy namniey Zyiác náłkromniey. *KlonFlis* F.

W połączeniu szeregowym (1): káždy gołpodarż ma wiedźieć/ ná tydzień/ ná miesiąc / ná rok/ rozchodu łwego ordynáryą *GostGosp* 2.

Wyrażenie: »na każdy miesiąc« (2): *Mącz* 342c; Téż vłtáviamy wlyłtkim przerzeczoným Vrządnikom ná káždy rok dwoiákie łzáty/ [...] á ná káždy Mieśiąc [quolibet mensae *JanStat* 42] káždému trzewiki. *SarnStat* 377. ~

»na miesiąc« = *co miesiąc* (12): *Murm* 8; Menstruus, czo na myesyącz byva *BartBydg* 89; máćicá/ áczkolwiek krwią płynie ná miefiąc/ á włzakže łye thám w niey żadna krew s przyrodzenia niechowa *SienLek* 89v.

~ W połączenia z liczebnikiem głównym (1): iż ná káзде trzy Miefiące Krolowi Krześcijáńłkiemu łto funtow złotá [...] mieli łkłádác. *BielKron* 442v.

W połączeniu szeregowym (1): A iefliby to pożyteczniej było czynic ná káždy miesiąc/ álbo káždego tegodniá/ álbo ná káždy dzień/ o tym [...] pewna vřtává byc niemoże *KuczKat* 185.

Wyrażenia: »na každy miesiąc« (8): Poroczki máiá byc řádzone ná káždy Mieřác w káždym powiećie *UstPraw* G3; *BielKron* 262, 442v; *Mącz* 216d [2 r.]; *SienLek* 108; *KuczKat* 185; *SarnStat* 716.

»na miesiąc raz« (1): ktore [znaki] Hetman Mieyřki [...] częřto opátrowác powinien/ przynamniej ná Mieřác raz. *GroicPorz* b4. ~

»przez miesiąc« = w ciągu miesiąca (74):

~ W połączeniu z liczebnikiem głównym [liczebnik + miesiąc (60), miesiąc + liczebnik (5)] (65): *OpecŻyw* 11v, 13, 13v; *PatKaz* II 27v; *FalZioł* IV 30d; *HistAl* M7; *Leop Apoc* 13/5; y odeřłá do domu oycá řwego do Betlehem Iudá/ y byłá tám przez cztery mieřáce. *BibRadz Iudic* 19/2, *Luc* 1/52, II 98b marg, *Apoc* 9/5, 10; *BielKron* 28, 267, 268, 295, 332, 412v; Bimestris, Dwomieřeczny/ przes dwa mieřáca. *Mącz* 216d, 17c, 86d, 342c, 429b; *RejAp* 76, 78v [2 r.], 79, 89v, 107v; *RejPos* 296, 304, 306v; *CzechRozm* 161; *SkarJedn* 268; *SkarŻyw* 478, 574; *StryjKron* 340; MLekoliczna *Galathea* wielmi cię żáluie/ Z morzá řię przez trzy mieřáce iuż nie vkázuie. *KlonŻal* B3; *Phil* D; *LatHar* 336, 501; Kroleřstwo Antychriřtowe nie będzie trwác dłużej iedno przez pułczwártá látá: to iefř/ przez czterdzieřci y dwa mieřáca *WujNT* 103, *Luc* 1/24, *Act* 19/8, s. 512, 514, *Apoc* 9/10, s. 864; *SarnStat* 184 [2 r.] 549; Wřzákże tego potomká nie czekano więcey/ Iedno iák Práwo każe/ przez dzieřięć mieřácy. *KlonWor* 63. Cf W połączeniu z latami lub dniami.

W połączeniu z latami lub dniami [w połączeniu z liczebnikiem] (13): *Leop Luc* 4/25; koždy řnich dzieřy częřć řwá řpokoynie przes trzy látá y trzy mieřáce *UstPraw* B3v, G3v, G4 [2 r.], G4v, H; *BudBib* 2.Par 36/9, 3.Esdr 1/43; *SarnStat* 594, 689 [2 r.], 690.

W połączeniu szeregowym (1): Izaż to nie iefř prawdá że wiele ludźi náyduie řię tákowych/ ktorzy řię przez wiele dni/ mieřácy/ ylat zá pomocá Bożá mogá bez grzechu řmiertelnego záchowác *WysKaz* 16.

Wyrażenia: »przez cały miesiąc« (7): *FalZioł* II 1d; na morawę řie vdali, ktorąż więcey niź przez czały mieřáč mieczem y ogniem puřtořzyli wolno. *MiechGlab* 14; *BibRadz Num* 11/20, 21; Kiedy tym Lápanom řłońce záchodzi około řwiętego Lámpártego/ dnia řni řwiářłá řadnego v nich nie mář iedno noc przez cále trzy mieřáce vřlávicřnie *BielKron* 295, 114v; Totos hos menses quietum reddam, Przes cále ty mieřáce vkróćę vřpokoyę. *Mącz* 460a.

»przez miesiąc dni« = przez miesiąc (1): y mieřkał [Jakub] z nim [Labanem] przez mieřáč dni [mensem dierum]. *BudBib Gen* 29/14.

»przez kilka mieřácy« (1): Tegoż czářfu Polacy z Czechámi Pruffy przez kilka Mieřácy woiováli *StryjKron* 577. ~

»w miesiąc« = w ciągu miesiąca (8): Twa Zygmuncie řławá wřzędźie/ W mieřáč podnieřona będzie *KmitaPsal* A3.

~ Wyrażenie: »raz (a. [ile] razy), [ile] kroć w miesiąc« (6:1): *GlabGad* K8v; [Rzymianie] ná ćwiczenie wyieřdźáli trzy rázy w Mieřáč *BielSpr* 3, 2, 9v; *LatHar* 254; *SarnStat* 716; *KmitaSpit* A2v.

Szereg: »w tydzień albo w miesiąc« (1): Ieflic nákoniec domowe zabáwy przefzkadzaią: áza to wielka/ raz w tydzień álbo w miesiąc [!] od nich fię trochę oderwać/ y myśli fwe wfpokoić? *LatHar* 254. ~

»w [ile] miesięcy« = *nie później niż za ileś miesięcy* (2) : tám Credytorowie [...] máią być takim przywołánim pozwáni/ z námienieniem roku we trzy Miefiące. *GroicPorz* p3.

~ *po czym w [ile] miesięcy* (1): Pánná po fzcíu zá mąż we trzy látá y trzy miefiące, ma czás czynienia práwem przeciwko opiekunowi fwému: którego czáfu, iefli przemiefzka, iuz práwo vtráci. *SarnStat* 641.

W połączeniu z latami (1): *SarnStat* 641 *cf po czym w [ile] miesięcy.* ~

»w miesiąc« = *po upływie miesiąca* (8): Onego ránionego wzięto do Bálwierzá/ ále iż niektóre rány były w nim śmiertelne/ przeto w miesiąc ábo we dwa [*post unum et alterum mensem*] vmárł. *ModrzBaz* 70v.

~ *po czym w miesiąc* (1): Potym aby ona nie była taka czoby dopiero porodziła, albo też dawno po porodzeniu nie była: nadaley we dwa miefiacza *FalZioł* V 36.

W połączeniu z liczebnikiem głównym [liczebnik + miesiąc] (4): *FalZioł* V 36; [Maryja] Iozephowi S. była czternaſtego roku poślubioná: á we czterzy záfię miefiące od Anyoła nowym pofelſtwem vraczoná. *LatHar* 510; *SarnStat* 179, 192.

Wyrażenia: »w kilka miesięcy« (2): *SkarJedn* 136; Pánno w kilká miesięcy potym/ Anyelſkim zwiáfłowánim/ y przedziwnym poczęciem Syná Bożego ofobliwie vczczona/ modl fię zá n. *LatHar* 501.

»w miesiąc potym« (2): I Stałofie iákoby w miefiąc potym [*post mensem*]/ że powſtał Náás Ammończyk *Leop* 1.Reg 11/1; *LatHar* 501. ~

»za miesiąc« = *na miesiąc* (1): wſzyfcy fie powfciágnęli od fwych ftrzał/ á przedłuzenie wzyęli zá miefiąc *BielKron* 100.

»za miesiąc« = *w ciágu miesiąca* (13): Menstruum opus, Ein werck do man ein monat mitt tzuſchaffen hat. Robotá ſktorá yeft zámyeſſyác doſzc czynyć. *Murm* 8; *BartBydg* 89; *BielKron* 40.

~ *W połączeniu z liczebnikiem głównym [liczebnik + miesiąc (7), miesiąc + liczebnik (1)]* (8): za ieden miefiącz zeydzie z ciała wſzytka plugawość *FalZioł* II 19a; *BielKron* 73v, 96v, 223, 370, 444v, 453v; Expeditionem conficere ternis mensibus, Za trzy miefiące ſpráwić co potrzebá ná wojnie/ odpráwić woinę. *Mącz* 294c.

W połączeniu z liczebnikiem porządkowym (1): zá drugi miefiąc wzyęli mocą wtory mur *BielKron* 147.

W połączeniu z latami (1): Opráwił tedy Neemiafz mury Ierolimſkie [...] zá dwie lecie/ miefiący czterzy *BielKron* 96v.

Wyrażenie: »za cały miesiąc« (1): gdy ktoremu Zydowi oćiec albo máć vmrze/ nie będzie fiedział ná żadney ławie/ áni iadał ná ſthole/ iedno ná ziemi zá cały miefiąc *BielKron* 465. ~

»za miesiąc« = *po upływie miesiąca* (5): ábo złoto bárziefy miłuięfz/ ále niето że cie chcę zá miefiąc fwiebodná vczynić. *HistRzym* 23v.

~ *od czego za miesiąc* (1): pyłche lyfti po włym swym zyemiam y po zamorzv [...] abi bily pogotowyv na woynę od tego czalfv za myełfyeczi [!] *LibLeg* 11/61v.

za [ile] *miesiący po kim* (1): Hifzpani [...] ciągnęli protho do wyłpow Moluckich y im przyległych/ do których przyplłynęli zá ołm miełfyęcy po zábythym Mágiellanie [*tj. po jego zabiciu*]. *BielKron* 446.

W *połączeniu z liczebnikiem głównym* [*liczebnik + miesiąc*] (3): I Rhodys Infulę im przydał/ którą potym Turek. 1523. kxiężycá Styztznia zá trzy Miełfyące wziął *KrowObr* 136; *BielKron* 446, 446v. ~

»przed miesiącem« = *przed upływem miesiąca* (4):

~ W *połączeniu z liczebnikiem głównym* (1): będą musieli ci/ którzy máią załtáwné Stárołtwá/ zápláćić nam fto grzywien pieniędzy/ tylekroć ile przed łzełciá miełfyęcy nam tákowych mężobóycy nie oznaymiá *SarnStat* 606.

W *połączeniu z liczebnikiem porządkowym* [*liczebnik + miesiąc*] (3): *FalZioł* V 30 [2 r.]; Vitalis homo haud unquam est ante septimum mensem, Nie bywa żywy płód który łie przed łiodnym miłfyácem [!] rodzy. *Mącz* 500d. ~

»przed [ilu] *miesiący*« = [ile] *miesiący temu* (1): przed cztermi miełfyęcy/ iáko wtorym Chrztem/ łwoim łię przedłfyęwzięćim obmyłá *SkarŻyw* 196.

»po miesiącu« = *post mensem* *JanStat* (16): źwierzeta nieczyłte będą odkupione po miełfyácu piąćią łykłow łrebrá *BielKron* 36.

~ *po [ilu] miesiącach od czego* (1): y koždy potomek náłz/ gdy będzie ná Miłtrzołtwo wzięť/ y który ma byđz wzięť po łzełci Miełfyáčách od wzięćia Miłtrzołtwá przerzeczonému Naiáłnieyłzému Krółowi Káźimiérzowi y iego potomkom Krółom Polłkim oblicznie łtáwić łie [*będzie powinien*] *SarnStat* 1094.

Ze zdaniem czasowym (1): łpráwowáli ofiáre po dwu lat y po łzełci miełfyęcy/ iáko było miáłto wzięťe *BudBib* 2.*Mach* 10/3.

W *połączeniu z liczebnikiem głównym* [*liczebnik + miesiąc*] (11): *Diar* 96; *BielKron* 94v, 361, 410v; á po trzech miełfyáčách/ oćiec go zwielkimi łkárby wypráwił do Epiphániufzá *SkarŻyw* 453, 101, 436; *WujNT Act* 28/11. *Cf po [ilu] miesiącach od czego, W połączeniu z latami lub dniami.*

W *połączeniu z liczebnikiem porządkowym* [*liczebnik + miesiąc*] (3): Niegdy łię też to [*porzucenie płodu*] po piątym miełfyáczu przydawa *FalZioł* V 29v, V 30 [2 r.].

W *połączeniu z latami lub dniami* [*z liczebnikiem głównym*] (2): A gdy obełzli włzythki źiemie/ przyłzli po dźiewiáćiu miełfyáčoch [*in fine novem mensium*] y po dwudźiełtu dniu do Ieruzálem. *BibRadz* 2.*Reg* 24/8; *BudBib* 2.*Mach* 10/3.

Wyrażenie: »po kilku *miesiący*« (1): Potym też po kilku miełfyęcy/ Lánthgraff Hełki/ przyiáchał do Krolá Fráncułkiego *BielKron* [211]v. ~

»w miesiącu« = *w ciągu miesiąca* (9): dał iemu [*kurwigospodarzowi*] fto funtow pieniędzy ná to/ áby they pánný Tárłiey y iedná męłka głowá nie ogládałá w miełfyácu krom iego. *HistRzym* 21v.

~ *w [którym] miesiącu od czego* (1): w łzołtyym miełfyácu od poczęćia łwego/ [*Jan Chrzćiciel*] dał łię poczuć w żywoćie mátki łwey *CzechEp* 149.

W *połączeniu z liczebnikiem głównym* (1): *SarnStat* 777 *cf W połączeniu z latami.*

W połączeniu z liczebnikiem porządkowym [liczebnik + miesiąc (2), miesiąc + liczebnik (2)] (4): PatKaz III 96; Takim iestli fie przyda odchodzenie/ półpolicie w mieściaczu wtorem albo trzecim: przydawa fie FalZioł V 29v, V 31v. Cf w [ktorym] miesiącu od czego.

W połączeniu z latami (1): iefli we trzech lat y we trzech mieścięcy [infra tres annos et tres menses JanStat 550] czāju pokoju y zgody ćierpi łpokoynie Dźierzawcę trzymać ono dźiedzictwo [właściciel traci prawo do posiadłości] SarnStat 777.

W przeciwstawieniach: »dzień, tydzień, rok ... miesiąc« (3): SkarŻyw 195; y mnieyszą łzkodę wczyni dworká w tygodniu iednym/ kiedy iey doyrzy/ niż w mieściacu: á w mieściacu zaś mnieyszą/ niż w rok/ kiedy łam Pan dogłáda. GostGosp 108. ~

»w miesiącu« = nie później niż po upływie miesiąca; infra mensem a. tempus mensis JanStat (6): aby czy ktorzi mienią fie bycz wybiczzi zymienia [...] nadaliei w mieściaczu wcziekali fie y pozywali o wybiczie takove. ComCrac 19; SarnStat 255.

~ w [ilu] miesiącach od czego (2): we trzech Mieściacách ode dnia wzięcia łiftów od Apostolłkiéy Stolicy [...] będzie powinien álbo będą powinni oblicznie przyśdź przed bytność Máiełtatu Królewłkiégo SarnStat 1124, 1126.

W połączeniu z liczebnikiem głównym [liczebnik + miesiąc] (4): áby w łześci Mieścięcy [...] do Królestwá y Pańłtw náłznych/ y do vrzędów łwych kościelnych wróćili fie SarnStat 176. Cf w [ilu] miesiącach od czego, W Połączeniu z latami.

W połączeniu z latami [z liczebnikiem głównym] (1): TEN KTORY PRZEDAIE, ma onégo dźiedzictwá gránicé pokázác, á we trzech lat, y we trzech mieściacách, ma tego, który kupił, brónić. SarnStat 688. ~

»w [ile] miesięcy« = po upływie iluś miesięcy (3):

~ po czym w [ile] miesięcy (1): Miłtrz koždy po obrániu w łześci Mieścięcy Krołowi przysięgác ma. SarnStat 1094 marg.

W połączeniu z liczebnikiem głównym [liczebnik + miesiąc] (2): Vfura centesima zowá, która we łtu Mieścięcy wyrówna łummę pożyczaná. SarnStat 1273, 1094 marg.

Wyrażenie: »w kilku miesięcy« (1): [Król] wpadł w niemoc/ w kilku miesięcy vmárł BielKron 345v. ~

α. O wieku ludzkim (35) :

miesiąc od czego [z liczebnikiem głównym] (1): Tegoż roku drugie dziećię pod Krákowem ledwo puł Mieściacá máiac od národzenia/ [...] przyćie Tátarłkie do Polłki przepowiadáło StryjKron 350.

W połączeniu z liczebnikiem głównym [liczebnik + miesiąc (19), miesiąc + liczebnik (7)] (26): Murm 9 [3 r.]; BartBydg 191b [2 r.]; pulli quinquemestres, Zrzebiętá pięć mieścięcy łtáre. Mqcz 342d, 465a; A po wyściu łiedmi mieścięcy/ zęby mu fie z dźiałł pułzczáią LeovPrzep H4v; Calep [1086]b. Cf miesiąc od czego, W połączeniu z latami i dniami, Fraza, Zwrot, Wyrażenia przyimkowe.

W połączeniu z latami i dniami [w tym: w połączeniu z liczebnikiem głównym (4)] (7): HistAl N4v; BielKron 126v, 400v, 425; żywotá iey włzytkiego było lat pięćdźiesiąt y łześć/ mieścięcy ósm/ dniow 21. SkarŻyw 143. Cf Wyrażenia przyimkowe.

Fraza: »komu (jest) miesiąc (a. [ile] miesięcy), [który] miesiąc« [szyk zmienny] (2:2): On rzekł iaciem nie tak ftary/ Dopieroć mi miesiąc wtory *BierEz* M2; Dziecię w Krakowie/ kthoremu ledwá miefiąc było/ opowiadało Tátary przyść rychło. *BielKron* 363v, 327v; *BudBib Num* 18/16.

Zwrot: »mieć [ile] miesięcy (wieku); być w [ilu] miesięcy« [szyk zmienny] (6;1): *OpecŻyw* 28; vrodzło [!] fie było iedno dcię [!] w Krakowie kthore w ízełci mięfięci będącz, [...] powiadało iż *MiechGlab* 33; *BielKron* 400v, 425; A to w tak máłym wieku łobie poczynála/ Ze więcéy nád trzydzieści Mieśięcy niemiála. *KochTr* 12; *StryjKron* 350 [2 r.].

Wyrażenie: »kilka miesięcy« (1): iż więcéy żył zbáwićiel náłz/ kilkiem mieśięcy/ niżli trzydzieści lat y trzy. *LatHar* 510.

Wyrażenia przyimkowe: »w [ile a. ilu] miesięcy« (2): Koń áze we trzydzieści mieśięcy/ dopiro zęby średnie puści *SienLek* 188.

~ **W połączeniu z latami** (1): á po Miefięcách po czterzy kroć siedmi (to ieft/ we dwu lat y czterech mieśięcy) [*dziecko*] iuz ná nogách chodzi *LeovPrzep* H4v. ~

»po [ilu] miesiącach« (4): po mieśięcäch po trzy kroć siedmi/ iuz łłowá niektore wymáwiác [*dziecko*] poczyna *LeovPrzep* H4v, H4v [2 r.].

~ **W połączeniu z latami** (1): po roku y po dwu mieśięcäch [...] człowiek iuz krzepko siedzi *LeovPrzep* H4v. ~

αα. *Życie ludzkie [w pl]* (5) : Thákżeć y mnie iákoby práwem dziedźicznym przyłzły Miefiące prożne *BibRadz Iob* 7/3; *BudBib Iob* 7/3.

miesiące czego (1): A Iob powiáda/ lidźbá mieśięcy żywotá mego vćiebie ieft Pánie *BiałKaz* Cv.

miesiące czyje (2): *LubPs* hh6; Bo zámierzone (fá) dni ie⁸⁰/ licźbá mieśięcy iegó v ćiebie *BudBib Iob* 14/5.

β. *Wyplata miesięczna, żołd* (2) : kiedy im [żołnierzom niemieckim] zádzierzą Miefiąc wołáią Gielt gielt *BielSpr* 65v; Dalei proszą o pieniadze namiesiac ale chocby dac pułmiesiąca *ActReg* 64.

c. *Miesiąc księżycowy, tj. okres pełnego cyklu faz księżycy* (16) : Intermentris luna, Náłtáyący nów/ yákoby między miefięciami náłtáyący xiężyc. *Mącz* 217a, 10c; (*nagł*) Styczeń/ *Ianuarus*. (–) Ma dni trzydzieści y ieden. A Mieśiąc dwádźiesięć y dziewięć. *LatHar* [+ +], [+ +]v, [+ +2], [+ +2]v, [++3], [++3]v (12).

W połączeniu z liczebnikiem głównym (1): ku pierwłzemu fwięthu połzczą trzydziefci dni, ku wtoremu ieden miefiąc/ á ku treciemu [!] dwanaście dni. *MiechGlab* 21.

Wyrażenie: »co miesiąc« (1): iż lunátyk ieft (*marg*) Wł. miefiáciuie/ To ieft co miefiąc páduch mu bywa. (–) *BudNT Matth* 17/15.

2. *Księżyc; luna Murm, Mymer¹, Mącz, Vulg, PolAnt, Calag, Calep; noctiluca Calep* (324) : *PatKaz I* 2v; *Murm* 3; *Mymer¹* 3; Zadny człowiek nie day łobie żyły zaciác/ ani baniek łtawiac z te⁸⁰ członku/ w ktorego członka znamieniu: miefiącz wypełnia bieg łwoy. *FalZioł* V 59v, [*8]v, IV 50d, V 51v [2 r.], 52, 52v, 53, 56; *BielŻyw* 135; *WróbŻołt* 103/19; A fnadź pirwey w yáłności łwey Myfiąc vftánye/ Niżli to yego łławne ná włsem pánowánye. *LubPs* Q4, X6 *marg*, cc2v, ff3v *marg*; Miefiąc tá Płánetá wdzyęcna/ Ktorey daná tá moc wieczna/ By łwiećilá iáłno w nocy *RejWiz* A2, 2v [2 r.], 148v, Dd3v; *Goski* A10v, *; *BielKron* 78, 222, 462v [3 r.]; *Mącz* 327b; *OrzQuin* Aav; *SienLek*

28; *RejAp* 54, 63v [6 r.], 186, Dd2v, Ee2; *GórnDworz* L15v; *GrzepGeom* Bv, B2 [3 r.]; *RejPos* 53v; *BielSpr* 67v; *Calag* 355b; *PudłFr* 68; *Calep* 471a, 552a, 617b [2 r.], 705b; Kiedy miesiąc iálné rogi/ Skłonił od íwéy zwykłéy drogi? *KochFrag* 18; *LatHar* 399 [3 r.]; *KołakSzczęśl* Av; *SzarzRyt* D3v.

miesiąc w czym [= w znaku zodiaku] (5): WYborny czas krwie pułzczania bywa zawždy: gdy íeft miefiąc w znamieniu godne^m. *FalZioł* V 59v, V 49v; *Goski* A3v, *; *LeovPrzep* Dv.

W połączeniach szeregowych (65): *OpecŻyw* 182v [2 r.]; *PatKaz II* 82v; Widzyałem przez íen/ yż flońce y myefyąc y íedennałcye gwiazd chwalily mye *HistJóz* Av; *WróbŻołt* ff3v, hh7; *RejPs* 217v, Ff5; *RejKup* í4; ná konyec y bogá nye ználi/ ále czárty/ ludzye zmarłe/ [...] nád to źwirzétá nyeme/ flońce/ myefyąc/ gwyazdy/ wody/ gory/ kámyenye/ [...] myáfto bogá chwalily y wzywáli *KromRozm III* B; *LubPs* C; *RejWiz* 2v, 10, 21v, 50, 109v (10); Y nábudował ołtarzow wlfemu rycerftwu niebiefskiemu (Gwiazdam/ Słońcu/ y Miefiącowi)/ w obu íieniach kościoła Páńfskiego. *Leop* 4.Reg 21/5, *Eccli* 50/6; *BibRadz Luc* 21/25, *Apoc* 8/12; *BielKron* 1, 16, 44, 82, 136v, 296v; *SienLek* 28, 30v; *RejAp* CCv, 53v, 62v, 75 [2 r.], 75v [3 r.], 180v, Ffv; *GórnDworz* Gg4v; *RejPos* 4v, 5v, 6, 288, 337, Ooo3v; *RejZwierc* 95 [2 r.] 132, 171v; *BielSpr* 67v; *BudBib Deut* 4/19, 33/14, 4.Reg 23/5; *SkarŻyw* 75, 258; *ArtKanc* B6, 17, S20v, V2; *GórnRozm* K3v.

W przeciwstawieniu: »miesiąc ... słońce« (18): *BierEz* Gv; *OpecŻyw* 189; Ktory ku rofkofsy ludzkicy wczynił ołobliwe fwiátłófcí flońce áby dzień ludziem obiáfniáło á miefiąc zgwiazdámi/ áby wciemney nocy fwiecił *RejPs* 203, 109; *LubPs* dd5; *RejWiz* 128v; *Leop Eccli* 27/12; *BibRadz Ios* 10/12, *Is* 30/26; *BielKron* 47v; *SienLek* 31; *RejPos* 5v; *BudBib Ioel* 2/31, 4.*Esdr* 5/4; *BudNT Act* 2/20; Ze cię áni w dzień flońce gorące przéymie/ Ani źimno miefiącá nocnégo zéymie. *KochPs* 187; *RybGęśli* B3; *SkarKaz* 549a.

W porównaniach (25): *OpecŻyw* 2v, 182v [2 r.], 189; *WróbŻołt* 88/38; *RejPs* 133; *LubPs* T5v; Człowiek fwiéty w mądrości trwa íáko flońce: ále głupi íáko miefiąc mieni íie *Leop Eccli* 27/12, *Eccli* 50/6; *BibRadz I* 363c marg, *Is* 30/26, *Eccli* 27/11, 39/14; *OrzQuin Aav* marg, Aa4v; *RejAp* 63v; *GórnDworz* Gg4v; *ModrzBazStryj* tu2v [2 r.]; miedzy złym narodem y íkázonym powiáda/ świećicie íáko flońce y miefiąc śwíátu/ flowo żywotá w íobie máiąc. *SkarJedn* 12; *KochPhaen* 9; Nieprzeplácona Doroto/ Co miedzy piéniędzmi złoto/ Co Miefiąc miedzy gwiazdámi/ Toś ty íeft miedzy dźiówkámi. *KochSob* 68; *PudłFr* 76; *Calep* 617b; *LatHar* 410.

W charakterystycznych połączeniach: *miesiąc nocny, nocośwíetny, smutny, zekrwawiony; miesiąc bieg swoj wypélnia* (2), *blyszcy się, kołem się ogrodzi, zaćmi się (zaćmić się musiał, zaćmion bywa)* (5); *piéknóść miefiąca, zimno(ść)* (2); *blask od miefiąca; sprawiać (sprawować się) według (względu) (czasu) miefiąca* (4); *rachować bieg miefiąca; miefiącem się sprawować*.

Frazy: »miesiąc się mieni (a. odmieniać musi)« (2): *RejPos* 288v; Widzifz też iz íie Miefiąc wftáwicznie odmieniać á odnawíáć muśi. *RejZwierc* 171v.

»miesiáca przybywa« (1): wfzytki korzenia/ albo zioła/ albo kwiatki: Maiá być zbierany gdy miefiáca przybywa, Bo gdy íuż miefiácz z chodzi: w nich też mocz ginie. *FalZioł* V 118.

»miesiąc róście« (4): íz może przyfzłe rzeczy przepowíadać pewnych czałow/ to íeft od flończa wfchodu ázdo [!] ízóftej godziny przed pełnią poki miefiácz róście. *FalZioł* IV 50d.

»miesiąc schodzi« (1): *FalZioł* V 118 cf »miesiáca przybywa«.

»miesiąc świeci (a. oświeca)« = *luna lucet Vulg* [szyk zmienny] (14): *OpecŻyw* 2v; *RejPs* 203; *LubPs* R3 marg; *RejWiz* 33v; á iáko miefiąc pełny świecąc we dni swoie: [...] ták y on świecił w kościele Bożym. *Leop Eccli* 50/6; *BielKron* 136v; *RejAp* BB4v, 54, 56, 99v; *BielSpr* 67v; *ModrzBazStryj* ¶2v; *Calep* 552a; Zá czyią fprawą we dne fłónce chodzi? A miefiąc świeci/ kiedy noc nádchodźi? *KochFrag* 16.

»miesiąca ubywa« (1): O żywoćie gđzie śmierći nie inálz/ gđzie fłónce nie záchodzi y miesiącá nie vbywa/ [...] kto fię o twoich dobrách y wczásiech wypowie? *SkarKaz* 209a.

Wyrażenia: »bieg miesiąca« (1): Bo oni [astrologowie] biegi miefiącow ráchuiąc / przyfzłe przygody ludzkie wiedzieć chcą *SkarKaz* 518b.

»blady miesiąc« (2): Otoż iedny [gwiazdy] fą wyfzłze/ á drugie fą niżej/ Blády miefiąc nád wámi/ to ten ieft nabliżey. *RejWiz* 145v; *RejAp* AA5v.

»drzewo miesiąca« = *przedmiot kultu pogańskiego* (4): izali żądacie widzieć nafwiętfze drzewá Słóncá y Miefiącá/ kthore przyfzłe rzeczy powiádaią y obiáwiáią. *HistAl* L2, L2v [2 r.], L3.

»nocna poświata od miesiąca« (1): *Noctiluca* – Noczną poświata od miefiaca, miesiacz. *Calep* 705b.

»nowy (jest) miesiąc; now miesiąc; miesiąc na nowie« = *interlunium, intermestris Calep* [szyk 7:4] (5;4;2): *FalZioł* IV 50d, V 46; Z czego na koniec fniegi ku nowemu miefiączu vroftą. *LudWieś* B3; *Goski ktv*; bo nád przyrodzenie było zácmmienie fłoneczne pod pełnią/ gdyż iedno ná nowi Miefiącá bywa. *BielKron* 144v; *ModrzBazStryj* ¶2v; *KochPs* 122; *Calep* 552a [2 r.] 617b; *LatHar* [+ 12]v.

»pełnia miesiąca; miesiąc pełny, pod pełnią« = *plenilunium Murm; luna plena Vulg* [szyk 5:3] (4;3:1): *Murm* 3; Pełnia miefiącza waruy krwi pułzczać. *FalZioł* V 59v; *Leop Eccli* 50/6; gdyżem ieft napełnion iáko miefiąc pod pełnią. *BibRadz Eccli* 39/14; *Goski ktv*, *; *BielKron* 38v; *BudBib Eccli* 50/6.

»puł miesiąca« = *sierp księżyca* (6): Ná głowie też Aaron ność będzie nád czołem fwym bláchę z wyborneho złotá/ ná kftakt [!] puł miefiącá *BielKron* 34v; *Erat autem aedificium in speciem hemycicli Nápoły okrągłe yákoby puł miefiącá. Mącz* 454b; *BielSpr* 23v, 41v, 44; *StryjKron* 390.

»schod miesiąca« (2): á wżákoż go [kozła] zábić małz/ ná schodzie miefiącá. *SienLek* 163v, 142.

»światłość (a. świecenie), jasność miesiąca« = *lux lunae PolAnt; lunae lumen Vulg* (3:1): *OpecŻyw* 189; A iáfność miefiącá będzie iáko iáfność fłoneczna *BibRadz Is* 30/26, 4.*Esdr* 6/45; teyże nocy rybitw niektory ná morzu był/ á vsłyfzawfzy plułkánie vżrzał łóze ná świecenie miefiącá *HistRzym* 81.

»wiotysz miesiąca« = *ostatnia kwadra księżyca* (1): iz wiotyfł miefiącza zaięła noci wigiliey Bożego narodzenia *LudWieś* A4v.

»zácmmienie miesiąca; zácmi się miefiąc; zácmmienie w miesiącu; miesiąc zácmmione« = *eclipsis lunae Murm* [szyk 11:1] (6;4;1;1): *Murm* 3; *Goski kt* [2 r.] 16v [3 r.]; Było czworo zácmmienie iednego roku/ Słóncá dwoie/ Miefiącá thákież/ [...] przetrwálfmy nie tylko miefiące zácmmione/ ále y Práktykarze. *BielKron* 424v, 26v, 136, 192v; *LeovPrzep* a3v.

»miesiąc zupełny« = *pełnia* (2): A ftolecż iego iako fłónce przed oblicznością moią/ á iako miefiąc zupełny *WróbŻołt* 88/38, ee5v.

Szeregi: »(i) miesiąc (jako) i (też) (albo, także) gwiazdy (a. gwiazda); miesiąc z gwiazdami« [szyk 13:3] (15;1): Bo iák łłońce włytkim świecąc/ Przechodzi gwiazdy y miesiąc: Ták się Ligurgowo páńftwo ma/ Swą iáfnością ine zácma. *BierEz G2; OpecŻyw 189; RejPs 203; LubPs dd5; RejWiz 145 [2 r.]; á to áż do czwartego dnia/ w ktory pan Bog Słońce vczynił/ áby łpołu zmiefiacem y z gwiazdami tey łwiatłofci było łzáfárzem. BibRadz I 1a marg, I 1c marg [2 r.], 386b marg; RejAp BB4, 99v; KochPs 199; Phil O2; SkarKaz 5a, 549a. [Ponadto w połączeniach szeregowych 49 r.; w połączeniach niewspółrzędnych 4 r.]*

»(a, ani, tak) słońce, ((jako, także, też) i, a, a(l)bo, ani) miesiąc; słońce z miesiącem« = *sol et luna PolAnt, Vulg [szyk 54:9] (61;2): OpecŻyw 3v, 182; nycz tak uyloko nyeuczynyl bog yako panną matką bożą ktorey floncze y myefyącz fyą dzywuyą PatKaz III 116v; WróbŻolt 148/3; RejPs 133, 152v; HistAl L2, L2v [2 r.]; Ták długo poki Słońce ábo Myefiac będzie/ Tedy fie cyebye wlfyfcy tu będą bać wlfędzye LubPs Q4, Q3v, R3 marg, X6, dd5 marg, ff3v; RejWiz 33v, 111v, 128v, 145 [2 r.]; BibRadz Ios 10 arg, 13, Is 24/23, I 363c marg, Ioel 3/15, 4.Esdr 6/45, Apoc 21/23; Goski 16v; BielKron 9, 26v, 47v, 98, 192v (12); KwiatKsiąż 13v; LeovPrzep a3v, Dv; RejAp 56, 75v, 185, 186 [4 r.]; RejPos 53v, [105]; BiałKat 346; RejZwierc 97v, 152v; służył Bogom cudzym/ y kłaniałię im/ słońcu álbo miefiacowi/ álbo ktoremukolwiek wołkowi niebiełkiemu BudBib Deut 17/3, Ps 148/3; SkarJedn 12; KochPs 105; SkarŻyw 503 [2 r.]; KochFrag 22; Corko Syońłka: włytkás iefł śliczna y przyiemna: piekna iáko miesiąc/ wybrána iáko łłońce LatHar 410; SkarKaz 209a. [Ponadto w połączeniach szeregowych 63 r.; w połączeniach niewspółrzędnych 10 r.; w różnych członach zdania złożonego 11 r.]*

W przem (8) : od myefyacza znamyá yełł dnya łzwýatego a marya yełłł myefyącz od teyze przeto yełł znamyá dnya uyeczney chwały PatKaz I 2v; Rzekł też [Józef] przed oycem/ widziałem Słońce y miefiac y iedennałcie gwiazd chwałąc mię. Przymowił mu ociec/ łnadź mniłalź áby ia łłońce/ mátká miefiac/ brácia gwiazdy ciebie będązem chwalić ná zyemi. *BielKron 16; OrzQuin Aa4v marg; RejAp 63v [3 r.] 64, 64v.*

a. Wizerunek księżycy (2) : Vkazał [...] tablice Płánet [...] / ná iedney był Iupiter [...] / ná drugiey Słońce ná Krzyłztale/ Miefiac ná Dyámencie *BielKron 122v.*

Szereg: »słońce i miesiąc« (1): [na tablicy były trzy koła] w iednym kole było XII známion niebieskich/ w drugim Słońce y Miefiac *HistAl A3.*

b. Sierp księżycy, ij. księżyc w pierwszej lub ostatniej kwadrze (13) : [Nad wieczorem Król JM z drugiej strony do zamku przyciągnął z wojskiem i kazał uszykować jezdę na kształt miesiąca. *DziałDiar 268.]*

a. W alegorycznej wizji Matki Boskiej (9) : *OpecŻyw 186v; Nyeuyalfo obleczona łlonczem a myefyącz pod nogamy yey a na glouye yey korona zgwywa(r)łzd dwanałzczye PatKaz III 132; RejAp BB4, 98v, 99v [2 r.], Ee2.*

W przem (2) : A ták tá niewiáłtá á then Kofcioł Páńłki włáłnie ma záwždy ten miefiac pod nogámi łwemi/ ktory łwieci záwždy łwiętemi á wiernemi náukámi *RejAp 99v, Ff4.*

β. Heraldyczny wizerunek półksiężycy (4) : Od Moniwidá sławne plemię potym/ Znácząc Herby łwe tem Miefiacem złotym/ Idą y teraz cni Olechnowiczy *ModrzBazStryj ¶2v.*

Wyrażenie: »puł miesiąca« (2): [na chorągwi] Kłiełthwá Wálálkiego [była] głowá Bávola [...] między rogámi złota gwiazdá/ á ná práwey łronie puł miełiáćá. *BielKron* 425v; *SarnStat* 872.

W przen (aluzja do herbu Leliwa) (1) : Náłtań szczęłliwie/ ty Miełiáću nowy *KochSz ktv*.

c. *W funkcji n-pers: tłumaczenie nazwy greckiej bogini księżycy Selene (1) :* [dzieci Hiperiona] Phebus/ to ielt Słonce Miełiáć *BielKron* 22v.

d. *O starożydowskim święcie nowiu (15) :* A potym [uczynili] cáłopalenie włtáwiczne/ y co miełiáć [in calendis]/ y ná kázde wroczyłte święto Iehowy *BudBib* 1.*Esdr* 3/5.

W połączeniach szeregowych (3): Przyłtrzegacie dni/ y miełiáćow/ y czáłow/ y lat *KuczbKat* 295; *BudNT Gal* 4/10; *WujNT Gal* 4/10.

Wyrażenia: »now miesiąca (a. miełiáćow); odnowienie (a. obnowienie) miełiáćow; święto nowego miesiąca« = *calendae Vulg, PolAnt; capita mensium PolAnt; neomenia Vulg (5;3;1):* Y przyłflo [!] święto nowego Miełiáćá/ thedy łiadł Krol áby iadł chleb. *Leop* 1.*Reg* 20/24; Iáko ielt zacna włtáwá Wielkiej nocy/ Świętecznych dni/ *Kuczek/ Odnowienia miełiáćow BibRadz* I 1c *marg; Zátráćie w trábę ná nowie Miełiáćá/ y w dzień náłzego świętá wroczyłtego. BibRadz Ps* 81/4, 1.*Par* 23/31; *RejPos* 32v; *BudBib Num* 10/10, 2.*Par* 2/4, *Ez* 45/17, 4.*Esdr* 1/31.

»pierwsze dni miełiáćow (a, miełiáća)« = *calendae Vulg (2):* Pierwłłe dni Miełiáćow wálłych/ y wroczyłthości wálłych miáłá w nienawiłci dułłá moíá *Leop Is* 1/14; *BibRadz* 1.*Esdr* 3/5.

3. *Menstruacja [pl t] (11) :* Mocz czarny w niewiáłtách/ á gdy go porułczyłz/ nieiáko czyrwony/ Przełtánie miełyáćow známienuie. *SienLek* 27v; Miełyáće zowá/ czyłłćienie ich [niewiast] przyrodzone. *SienLek* 58, 35 [2 r.], 52 [2 r.], 122, 123, S[ss]3; zmázaná miełiáćámi trapiono wtobie [immundam menstruo afflixerunt in te]. *BudBib Ez* 22/10.

Wyrażenie: »płynienie miełiáćow« (1): Tá niemoc [boża kaźń] w męźczyznách do ósminalćie lath może być wleczoná: á w niewiáłtách/ áż do płynienia miełyáćow *SienLek* 58.

Synonimy: **1.** *księżyc;* **3.** »miesięczna biegunka«, »miesięczna choroba«, »miesięczna niemoc«, »niemoc na księżyc«, »niewiełci fluks«, »przyrodzona choroba«, »przyrodzona niemoc«, »swa choroba«, »swa niemoc«, »swe rzeczy«.

Cf CZTERMIESIĘCZNY, DWOMIESIĘCZNY, MIEDZYMIESIĘCZNY, MIESIĄCNICA, PIĘĆMIESIĘCZNY, POŁMIESIĄC, SZEŚĆMIESIĘCZNY, TRZYMIESIĘCZNY